ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊՈԼՍՈՅ համար, տարեկան 60 ղրշ. վեցամսեայ 30 ղրշ. Եռամսեայ 20 ղրշ. — ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ համար, տարեկան 80 ղրշ. Վեցամսեայ 40 ղրշ. Եռամսեայ 25 ղրշ. — ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ համար, Տարեկան 22 ֆր. Վեցամսեայ 11 ֆր.:

ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐՈՂԸ ՄԻԱՅՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴ Է

ԶԵՌՔԷ 10 ՓԱՐԱ

Bureaux de la rédaction du Journal Arménien DZAGHIK
Galata, Kourchounlou han, N. 7

ԾԱՂԻԿ
ՕՐԱԳԻՐ

"زاغيك" ارمنيجه يومى وسياسى غزته در

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
Կալաթա, Գուրշունլու խան, թիւ 7
ՍԱԳԱՅԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ուղղուած ամէն թղթակցութիւն պէտք է ճակիրճ գրուած ըլլայ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ուղղուած ամէն գրութիւն ետ չի տրուիր:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՅ 1ԻՆ, 10ԻՆ ԵՒ 20ԻՆ

ԺԵ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 343 — "ԾԱՂԻԿ" ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԻՐԻԿՈՒՆ — 7 ՄԱՅԻՍ 1902 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

50 ՏԱՐԻ ՎԵՐՋԸ

Վիճակագրական թուանշանները իրենց ժամանակին մէջ կացութիւն մը յայտնի կերպով ցոլացնելու յատկութիւնը ունին, բնական է խորհող մտքերու համար: Սակայն ասոր մէջ միայն չի սահմանափակուիր անոր օգտակարութիւնը: Զանազան ժամանակներու մէջ կեանքին միեւնոյն երեւոյթին վրայէն հանուած վիճակագրական թուանշանները երբ յետոյ քովէ քով դրուելով բաղդատուին, կ'ունենանք այն ընթացքը զոր կեանքի այդ կողմը զանազան ժամանակներու շրջանի մը սկիզբէն մինչեւ վերջը ունեցած է: Լրագրական յօդուածներն ալ, որոնք օրը օրին ապրուած կեանքի մը տպաւորութեան նկրքեւ կը գտնուին եւ հետեւաբար այդ կեանքն է որ կ'արտացոլան, վիճակագրական թուանշաններու պէս, ընկերութեան մը ապրած կեանքին զանազան կողմերուն մէջ ցոյց տուած զարգացումը կամ անկումը կը ցուցնեն, եթէ բաւական միջոցով իրարմէ հեռու ժամանակներու մէջ միեւնոյն նիւթին վրայ գրուած զանազան լրագրական յօդուածներ իրարու հետ բաղդատենք: Ճշմարտապէս գիտակցելու համար թէ հասարակութիւն մը, զոր օրինակ իր կրթական գործունէութեամբը 50 տարուան շրջանի մը մէջ ի՛նչ աստիճանի բարեփոխութեան մը ենթարկուած է, կրնանք 50 տարի առաջուան թերթերը բանալ եւ տեսնել թէ մեր դաստիարակութեան գործին մէջ ինչ թերի կողմեր մատնանիշ եղած են եւ զանոնք բաղդատել այսօրուան մատնանիշ եղած թերութիւններուն հետ: Այս տեսակ բաղդատութիւն մը ամէնէն հրահանգիչ դասը պիտի ըլլար անոնց համար, որոնք կ'ուզեն հասարակութեան մը ընկերային կեանքի զարգացման ընթացքը ուսումնասիրել, տարիներու հոլովման միջոցին:

* * *

Այս մտածումները ունեցայ, վերջերս թղթատելով Մասիսի առաջին երկու տարիներուն հաւաքածոն, ուր Զօրայեան յօդուածներու շարքի մը մէջ ներկայացուցած է մեր կրթական վիճակը յիսունական թուականներին: Ինձի համար չահեկան էր այդ յօդուածներու շարքը, որովհետեւ անոնց հեղինակը նոյն ինքը այն անձն էր որ գլխաւոր եւ թերեւս միակ ոյժն էր 1852ին սկսող Մասիսին, եւ որ նոյն իսկ ինքը մինակ թերթին հրատարակութեան սկսելէն առաջ առանձին կը գծէր այն ծրագիրը որուն թերթը պիտի հետեւէր եւ որ այն տեսակ ատեն կը սկըսէր թերթին հրատարակութեան, ուր արտօնատէրը հիւանդ ըլլալուն անկարող կը ծառայէր: Ուշադրութեամբ կարդացի Զօրայեանի յօդուածները եւ զարմացմամբ տեսայ թէ միեւնոյն թերութիւնները մատնանիշ եղած են հոն ալ, ինչ որ մենք այսօր մատնանիշ կ'ընենք, ամբողջ 50 տարիներ անցնելէ վերջ: Ուրեմն ամբողջ 50 տարիներ կրթական տեսակէտով գրեթէ պարապը անցած են. չխօսիլը ցաւալի է այս հետեւութիւնը, նոյն իսկ եթէ այնքան Ուսումնական Խորհուրդներ, այնքան կանոնագիրներ թէ կազմական եւ թէ անկազմական տեսակէն, իրարու յաջորդած ըլլան:

Եւ մտածել որ 50 տարի ետքը, այսօր, յաւակնութիւններ կան, առաջին անգամ ըլլալու պայմանաւ թերիներ ցոյց տալու, որոնք արդէն ամէնէն յաջող կերպով ցոյց տրուած են ժամանակին: Լաւագոյն բան մը պիտի ըլլար այսօր մեզի համար, բացատրելը թէ ինչո՛ւ համար, հակառակ այնքան գրուածներու, նոյն թերութիւնները կը յամառին մնալ 50 տարիներէ ի վեր, եւ թերեւս այս ընթացքով 50 տարի մը եւս դիմանան:

Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ

ՄԵԾ ԱՂԷՏՆԵՐԸ

Հրաբխային բորբոքում մը որուն նըմանը բաւական ատենէ ի վեր չէր տեսնուած, այս օրերս կործանեց ամբողջ քաղաք մը, Մառթինիքի Սէն-Բիէռը, եւ անոր հետ ալ վնասեց բազմաթիւ քաղաքներու եւ գիւղերու: Այս առթիւ, չահեկան է անշուշտ գիտնալ թէ նմանօրինակ քանի՛ աղէտներ պատահած են աշխարհի մէջ, անոնք անշուշտ՝ որոնք ծանօթ են եւ թէ քանի՛ անձեր զոհ գացած են անոնց: Այս մասին սքանչելի գաղափար մը կրնայ տալ հետեւեալ չահեկան վիճակագրութիւնը, որ տեսակին մէջ միակն է ինքնին, եւ որ կը յիշատակէ բոլոր այդ կարգի աղէտները, սկսեալ անոնցմէ որոնք 700 հոգիի մահուան պատճառ եղած են՝ մինչեւ անոնք որոնց պատճառաւ 210,000 հոգի մեռած են: Ինչպէս կը տեսնուի, վիճակագրութիւնը կը սկսի Քրիստոսի 75 թիւէն, Պոմպէի եւ Հէրքիւլանոմի կործանումէն, Վեսուվ լերան բորբոքման պատճառաւ, ու կը հասնի մինչեւ Սէն-Բիէռի վերջին աղէտը: Բաւական հետաքրքրական կողմեր ունի այս վիճակագրութիւնը: Այսպէս, Անթիլեան ծովուն շրջակաները պատահած են 9 մեծ աղէտներ՝ 1692-1902ի շրջանին, Ճամայիքայի Բօռ Ռուայեալին, Հայիթիի Բօռթ-օ-Բրէնսին, Մառթինիքի, Սէնթ Լիւսիի, Քարաքասի, Մառթինիքի Բօռ-Ռուայեալին, Հայիթիի Հրուանդանին, Բուանթ-ա-Բիթրէի եւ Սէն Բիէռի մէջ: Այդ 9 աղէտները պատճառ եղած են 79,600 հոգիի մահուան: Իտալիոյ մէջ երկու մեծ աղէտներ պատահած են 79-1693ի շրջանին՝ մէյ մը Պոմպէի, մէյ մըն ալ Սիկիլիոյ մէջ: Այդ երկու աղէտներուն առթիւ մեռած են 150,000 հոգի: Ճաբոնի մէջ 1703-1895ի շրջանին պատահած են երկու մեծ աղէտներ՝ մէյ մը Եէտտոյի, մէյ մըն ալ Թամայչիի մէջ: Այդ երկու աղէտներուն առթիւ կեանքերնին վրայ տուած են 261,000 հոգի: Շամախի ալ 1667-1902ի շրջանին երկու անգամ մեծ աղէտի ենթարկուած է, եւ տուած 84,000 զոհ, որոնցմէ 4000ը տակաւին այս վերջերս: Մնացեալ մեծ աղէտներէն գլխաւորները պատահած են Բէրուի եւ Էքուաթօրի մէջ, ինչպէս նաեւ շրջակաները, անգամ մը 1746ին, անգամ մը 1755ին, անգամ մը 1797ին, անգամ մը 1859ին եւ անգամ մըն ալ 1868ին: Այդ յաջորդական աղէտներու միջոցին մեռած են 88,000 հոգի: Դուրսը կը մնան 1731ին Չինաստանի մէջ, Բէքինի մօտերը պատահած աղէտ մը որ 120 հազար հոգիի մահուան պատճառ եղած է. յետոյ 1755ին՝ Լիզպոնայի սոսկալի երկրաշարժը որու միջոցին 50,000 հոգիներ մեռած են: Նաեւ տակաւին վերջերս Կուաթէմալայի մէջ պատահած աղէտը՝ որուն 700 հոգի զոհ գացին:

Անհատապէս այդ վիճակագրութիւնը՝ որուն մէջ բոլոր աղէտները նշանակուած են թուականի կարգով.—

Տարի	Տեղ	Մահ
79	Պոմպէի եւ Հէրքիւլանոմ	50,000
1667	Շամախի (Կովկաս)	80,000
1692	Բօռ Ռուայեալ (Ճամայիքա)	3,000
1693	Սիկիլիա (54 քաղաքներ եւ 300 գիւղեր կործանած-Քաթանիա ծածկուած)	100,000
1703	Եէտտօ (Ճաբոն) ամբողջովին կործանած	210,000
1703	Հդինէն-Հօա (Բեքինի հիւսիսային կողմը)	120,000
1746	Լիմա եւ Քալաօ (Բէրու)	18,000
1751	Բօռթ-օ-Բրէնս (Հայիթի)	3,000
1755	Անիթօ (Էքուաթօռ)	5,000
1755	Լիզպոնա (Բորթուկալ)	50,000
1767	Մառթինիք	800
1788	Սէնթ-Լիւսի	900
1797	Բէրուի եւ Քօլոմպիոյ Անդեանները	40,000
1812	Քարաքաս	12,000
1839	Բօռ-Ռուայեալ (Մառթինիք)	700
1842	Հայիթիի հրուանդան	4,000
1843	Բուանթ-ա-Բիթր	9,000
1859	Անիթօ (Էքուաթօռ)	5,000
1868	Արէքուա, Սքիքէ, Թաքուա, եւայլն Բէրուի մէջ	20,000
1883	Ճավա (Քրաքաթօա)	35,000
1895	Թամայչի (Ճաբոն)	51,000
1902	Շամախի (Կովկաս)	4,000
1902	Կուաթէմալա	700
1902	Սէն-Բիէռ (Մառթինիք)	50,000

Ինչպէս կը տեսնուի այս վիճակագրութենէն, Սէն-Բիէռի աղէտը, մարդկային զոհերու համեմատութեամբ, ընդհանուր մեծ աղէտներու մէջ հազիւ եօթներորդ տեղը կը գրաւէ: Բայց այս պարագան կրնա՞յ մխիթարութիւն մը ըլլալ:

ՄԵՆՔ Ի՞ՆՉ ՉՈՒՆԻՆՔ

Հաւկիթին սուր ծայրին վրայ կեցուած քաղաք մը չէ՞ր էր: Ճշմարիտ որ, վայրկեան մըն ալ չպիտի ուզէիր ապրիլ հոն, ոչ իսկ ծունկ ծունկի սիրականիդ հետ, եթէ չըլլար, չերեւար անկէ այն սքանչելի հեռապատկերին չքեղանքը, որ դաշտին է, տեսքը, պերճանքը Խարբերդի համբաւաւոր դաշտին, ուր բնութիւնը չորս արարուածներով, այլ սակայն հազար ու մէկ խնկայնքիւ տեսարանով ու միջնարարներով, հրաշալի դեր մը ստանձներ է կատարել:

Բնութեան թատերավայրը, բնութեան վիճակուք թատերաբեմը, դաշտը, որ կը փոխուի, կը գունափոխուի, կը պէսպիսանայ, ու բոլոր այդ երեւոյթները յամր յամր, այլ կանոնաւոր իրենց շրջաններուն մէջ, կը բացուին կը խփուին: Երբե՛ք վրիպում, երբեք մոռացում կամ մոլորում: Գարունը գարուն է հոն, ամառը ամառ:

Բնութեան հանդիսաւոր ծնունդին հետ, բնութեան մահը կը տեսնուի հոն ցուրտի բուքի ու սահմանելի սառոյցներու մէջ: Սա կախարդող հեռապատկերին դիմացը, ինքնին կը լուծուի գաղտնիքը թէ ինչո՞ւ, ի՞նչպէս քաղաք մը հաւկիթին ծայրին վրայ իր դարաւոր հնութիւնը պահեր է, հոն մարդ ապրեր, հոն կրակ ճրագ վառեր է: Եկեղեցիներ կան այնտեղ, զանգակին ալ զանգակը, միւեզինին ձայնը որոնք մեծ չէնլիքի մը կեանքը ժխորը մշտնջենաւորեր են միշտ:

Ահա է Խարբերդը ու աս անոր դաշտը, որուն չուրջ բոլորը լեռները կը բանին, լեռները հարաւէն, հիւսիսէն իրենց ազուցիկ ու սիրուն չղթայաշարով, հսկայ պարիսպի մը պատրանքը կու տան:

Միշտ ձիւն կայ իրենց կատարքներուն վրայ, ու մայր, մանուշակագոյն իրենց կողքերուն առուերու փոսիկներն ու արեւու մանրիկ ցցունքները, հողին քմշոտ վէտվէտանքներէն ծնած, դաշտին ծիրը սահմանաւորող լեռներուն հմայքը կ'ամբողջացնեն:

Աս դաշտին վրայ են հայ գեղերանքը քով քովի, մօտիկ դրացնութեան մը մէջ, չատը իրարու աքաղաղներով կ'արթննան աւուն, իրիկունն ալ մէկ գեղը միւսին կոչնակովը ժամ աղօթքի կը վազէ:

Կուռ բազմութեան մը զնռումը կայ այն տեղ: Հոս է քաղաքը բայց հոն է բուն Խարբերդը, մեծ հաւաքոյթը:

Այնտեղ ահա պիտի երեւակայէիք այն երկարկեկ բլրակը, որ դաշտին սրտին վըրայ սիրուն անակնկալ մը եղած է, ծովերէն մոլորած վիթխարի կէտի մը պըպտորութիւնը կը թողու առաջին նայուածքով, գլուխը արեւմտակողմ ու ստունը դէպի արեւելք՝ քարացած ամեհի ձուկի մը ձեւը, ճիշտ ձեւը կարծես: Անոր մէջքին վրայ կեցող մը չատ հեշտ կրնայ տեսնել ամբողջութիւնը ու լող գունդի երերումը բաւական է որ ամբողջ գեղերը հասնի: Գեղեցկին ծոցը անորակելի գեղեցկութիւն մը այն բլրակը կամ լեռնակը:

* * *

Ահա լեռնակին հիւսիսի կողմին վրայ է որ վաղը մեզի եկող հիւրերը, Սանասարեանները, ողջագուրելու պատիւը պիտի ունենանք: Սուրբ-սիրբի վանքը իր Փըրընդուզով աս բարձրաւանդակին տէրը կը մնայ դարերէ ի վեր: Մենք աս վանքը ան Փըրընդուզով, մեր սպասած հիւրերուն ասպնջականը ըլլալու վայրկեանէն անոնց պիտի տանք: Աս մասին ան մասին կը վայլէ: Ու թէ տակաւին անով ալ գոհ չերեւային, ինչ որ չենք յուսար, մենք այն լեռնակին ամբողջութիւնը պիտի նուիրենք իրենց:

Միտքս կու գայ որ 87ական թուականներուն, Պ. Գէորգ Աբուլեան, մէկը այդ մեզի գալու տրամադրուող հիւրերուն, երբ տեղի ընտրութեան մը համար, Պ. Սողիկեանի հետ Փըրընդուզի վրայ գացին, կայնեցան, առաջին անգամ Աբուլեանն էր որ էվրէքան պոռաց, «Գտայ, կ'ըսէր, Սողիկեա՛ն, գտա՛յ, գտա՛յ, խօսքը իր ընկերին դարձնելով: Սանասարեան վարժարանը աս տեղ, աս դիրքին վրայ, նմանը չեմ կրնար երեւակայել»:

Ու Պ. Աբուլեան Փըրընդուզը միշտ աչքին տակ պահելու գգուոտ մարմաջով, երբ անկէ կը զատուէր, ձիուն թամփապատեանին մէջ, ափով ափով անոր հողէն լեցուց, ու աս հողը ոսկեփոշիի մը թանկութեան մէջ ըմբռնած՝ տարաւ հետը:

Ան ատեն, ես ալ հոն էի, ուրիշներ ալ ինձի հետ, փա՛ռք Աստուծոյ, չեն մեռած ու պիտի կրնային վկայել: Հիմա ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ յարգելին Պ. Աբուլեան ու ընկերները նազ ընէին Խարբերդ տեղափոխուելու:

Իրենք չպիտի՛ յիշէին թէ՝ մենք տարիներ առաջ, Փըրընդուզը իրենց «խօսք-կապ» տուեր լմնցուցեր ենք, ու Նշանտուքի արարողութիւնն ալ այսօր, ինքը՝ Ս. Պատրիարքն է որ կը կատարէ այնքան ակնածելի անձնաւորութիւններու հետ համախորհուրդ, անոնց իսկ ներկայութեանը:

Սանասարեան անունը կամ այդ անունով վարժարանը առաջին անգամը չէ որ բերան կ'առնենք: Այս տողերը գրողը, երբ թերթ մը թուղթի վրայէն ճամբորդելու համար ամբողջ ժամեր կը վատնէր յուսահատօրէն, այն թուականներուն, իրենք՝ երեք-չորս հոգի, որոնց մէկը Խարբերդէն ըլլալու հպարտութիւնը կը թողուր իր եռեւը սպասողներուն մէջ, կըրթական ընդարձակ տեղեկագիր մը կ'ընդունէին ասկէ, խնդրանքի մը հետ միացուած, որ նոյնը իսկութեամբ բարերարին ուշադրութեան ներկայացնելու միջնորդի դեր մը կատարեն:

Որքան կը յիշենք, մեր ակնարկած «խօսք-կապ»ը ահա ան օրը եղաւ փոխանակուեցաւ, ու լուսահոգի բարերարին ու իր մտերիմ շրջանակին մէջ, ան թուականին արդէն գոյացաւ հիմնական համոզումը թէ՝ Խարբերդ ծանօթ դաւառներու չարքին մէջ միակը պիտի ըլլայ, ուր վաղուան Սանասարեանը իր գետնին վրայ անհամեմատ առաւելութիւններու մէջ չնչտուի:

Հիմա եթէ քիչ մը ուշ մնացինք մեր գիտցածը հրապարակելու, մէկ պատճառը ան էր որ Սանասարեանի յարգելի Տեսչութեան վրայ, մինչեւ վերջը ողջմտութեան գաղափարը ունինք, թէ վերջապէս անոնք ալ երէկը այսօրուան պէս միտք պահելու անմեռ յիշողութիւնը ունին:

Երկրորդ պատճառ մը մեր լռութեան այն, որ մենք արդէն չատ գրած ենք, չատ գրեցին աս դաշտը, աս լեռը, աս դաւառը իր բոլոր աչքառու կարեւորութիւններով, ու օրուան լրագրութիւնն ալ ուրիշ կողմէ պակաս բան չթողուց կը կարծենք մէկ ձայնով ու միատեսակ խղճմտութեամբ հաստատելու ու պնդելու թէ՝ Խարբերդ որովհետեւ միսիոնարին ամէն տեսակը կայ, օտար պարոցներու ամէն տեսակն ու տիպարը կայ, հոն ուր հայ տղաքը հայ վարժարանէն թալլուած՝ օտար պատերու մէջ նետուած են, Խարբերդ որ շրջակայի դաւառներուն կեդրոնը ըլլալու բացառիկ հանգամանքը ունի, Խարբերդ վերջապէս ուր կրթական յատակի մը վրայ, մրցումի լայն ասպարէզը կայ, — աւելին ալ թողէք որ միայն մենք գիտնայինք — Սանասարեանի մը ամենայարմար միջավայրը մի միակ Խարբերդը կրնայ ըլլալ: Օրուան լրագրութիւնն ալ ամիսներէ ի վեր աս չէ՞ որ կը պոռայ արդէն:

Մեզի ի՞նչ բաժին կը մնար խնդրին շուրջը, մենք պարապը ինչո՞ւ պիտի ականջ խլացնէինք: Ախորժակ կա՞ր, որ հարիւրորդ անգամը ըլլալով, ըսէինք թէ՝ մենք դաշտ ունինք, մենք լեռ ու բլրակներ ունինք, մենք «Սրտաձորին» տեղը Շնորհալիին ծովակը՝ Հազեձոր մը ունինք: Մենք ի՞նչ չունէինք:

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ

ԹՈԼՍԹՈՅԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

(ԵՐԿՐՈՐԴ ՅՕԴՈՒԱԾ)

Արդ, այս ամէնէն վերջը, ինչպէ՞ս վերացական գաղափարներ տալ ուզել արուեստագէտներուն: Ինչպէ՞ս տալ անոնց արուեստին, բանաստեղծութեան, երաժշտութեան մէկ սահմանը մինչեւ որ վրձինը, կամ գրիչը ձեռք չառնեն: Արուեստագէտներէն չպահանջե՛նք մեզի պէս մտածել. ընդհակառակը փնտռենք թէ ի՛նչ մտածած են անոնք եւ իրենց ծրագրին մէջ մտնենք զիրենք հասկնալու համար. ինք իր մէջ գնահատենք իրենց յառաջ բերած գործը, ցաւելու տեղ, մեր գեղեցկագիտութիւնը գուշակած չըլլալնուն համար: Արուեստագէտը պէտք չունի մեր վերացական գաղափարներուն: Եթէ հոգի մը, այսինքն տաղանդ ունի անիկա, իր գործը միշտ գաղափար մը պիտի պարունակէ, մինչեւ անգամ եթէ իր գիծերուն համաչափութիւնը բացարձակ չէ. համաչափ գիծերը չեն որ գործի մը ներդաշնակ գեղեցկութիւնը կը չինեն, այլ այն կայծը՝ զոր ստեղծիչը կուտայ անոր:

Թոլսթոյի վերլուծող միտքը արուեստին գոյութիւն ունեցող սահմաններէն ոչ մէկը կ'ընդունի: Ինքը այնպէս կը դատէ թէ գեղեցկագիտութիւնը տուած չէ տակաւին ինչ որ կարելի էր ակնկալել մարդուն ուղեղային գործունէութենէն. թէ որոշած չէ Արուեստին կամ Գեղեցիկին յատկութիւնները ու օրէնքները. Արուեստի քննադատութեան մէջ ճաշակն է որ կ'որոշէ թէ, Գեղեցի՛կն է անոր խուկութիւնը, թէ ճաշակին յատկութիւններն են ինչպէս կ'ուզեն Վօլթէր եւ Տիւրօս: Աննա Քարէնինի *հեղինակը չ'ուզեր արուեստը գեղեցկին, «այսինքն հաճոյքին», արտայայտութիւնը նկատել, եւ, հաւատարիմ իր պարզումի տեսութեան* (théorie), *կուտայ մեզի իր արուեստի սահմանը որ ա՛ս է.—* «Արուեստը կեանքի պայմաններէն մէկն է, միեւնոյն ժամանակ մարդոց միջեւ հաղորդութեան միջոց մը ըլլալով:»

Արուեստը, ըստ Թոլսթոյի, մարդկային գործունէութիւն մըն է, որով մարդ մը խղճմտօրէն ուրիշներուն կ'արտայայտէ իր զգացումները, արտաքին զանազան նշաններու միջոցաւ, եւ որով, իր նմանները կը թափանցեն իր զգացումներուն եւ կ'ոգեւորեն զանոնք:

Արուեստի այս ըմբռնումը կատարելապէս համաձայն է Թոլսթոյի ներկայ հոգեկան վիճակին, իր բոլոր նոր գաղափարներուն հետ: Իասնայա-Բոլիանայի առաքեալը կեանքի գերագոյն պարզութեան մը հասած է: Արուեստի մասին իր նոր ըմբռնումը, իր գաղափարներուն բնական հետեւութիւնն է: Այդ ըմբռնումը անկեղծ է. ինկատի պիտի առնենք զայն, պիտի աւելցնենք արուեստի գոյութիւն ունեցող ուրիշ սահմաններու երկար ցանկին վրայ, եւ վճռաբանութեան առարկայ պիտի ընենք. իբր վճռական բան մը պիտի չընդունինք զայն: Ո՛ եւ է ձեւ պէտք չէ երբեք իբր վերջին ու կատարեալ ձեւը ընդունիլ ճշմարտին, բարիին ու գեղեցկին: Միշտ պէտք է դէպ ի աւելի բարձրը, դէպ ի բացարձակը յառաջանանք: Բացարձակը երազ մըն է թերեւս, բայց բացարձակին փնտռումը յաճախ նոյն ինքն բացարձակին տեղը կը բռնէ:

* * * *Այսպէս, ըստ Թոլսթոյի, բնագանցագէտները կը սխալին, արուեստին մէջ տեսնելով գեղեցկութեան կամ Աստուծոյ խորհրդաւոր մէկ գաղափարին արտայայտութիւնը. արուեստը, նմանապէս, չէ*

խաղ մը ուր մարդը կը թափէ իր եռանդին աւելորդը, ինչպէս կը կարծեն ոմանք գեղեցկագէտները։ Արուեստը արտաքին նշաններու միջոցաւ մարդկային յուզումներուն արտայայտութիւնը չէ, հաճելի առարկաներու վերարտադրութիւն մը չէ, մանաւանդ արուեստը հաճոյք մը չէ.—անիկա մարդոց միջեւ միութեան միջոց մըն է, զանոնք միեւնոյն զգացումին շուրջ հաւաքող, եւ, հետեւաբար, անհրաժեշտ մարդկութեան կեանքին, եւ անոր՝ երջանկութեան ճամբուն մէջ յառաջդիմութեան համար։ Արուեստը մարդկային կեանքին մէկ բերանն է, որ զգացումին միջոցաւ կը թարգմանէ մարդոց գիտակցութիւնը։ Արուեստը, կ'աւելցնէ Թոլսթոյի, պէտք է հետեւաբար ամէնուն մատչելի ըլլայ։ Արուեստը, արուեստ ըլլալու համար, ո եւ է բանէ առաջ պէտք է հասկնալի ըլլայ, այսինքն պէտք է տպաւորութիւն թողու եւ փոխանցէ զգացումները, ըլլան անոնք ճշմարիտ թէ կեղծ։ Եթէ չի կրնար փոխանցել զանոնք, եւ փոխանցել այնպէս ինչպէս որ են, արուեստ չէ։ Եթէ մէկը հետեւի Թոլսթոյին, առանց իր կողմէ ո՛ եւ է ճիգ մը ընելու, ուրիշ մարդու մը գործին հանդէպ կ'ունենայ յուզում մը, որ զինքը այդ մարդուն կը միացնէ, եւ ուրիշներու ալ, անոնց հետ միեւնոյն ժամանակ, նոյն տպաւորութիւնը կրելով. ասիկա կը նշանակէ թէ, գործը որուն հանդէպ կը գտնուի, արուեստի գործ մըն է։ Եւ գործ մը կրնայ գեղեցիկ, բանաստեղծական, ապաւորիչ եւ շահեկան ըլլալ, բայց արուեստի գործ մը չէ, եթէ մեր մէջ չ'արթնցներ մասնաւոր յուզում մը, ուրախութիւն մը, ինքզինքը հեղինակին եւ ընթերցման ընկերներուն հետ արուեստի հաղորդութեան մէջ զգալու։ «Աղէկ, մեծ, տիեզերական գործ մը կրնայ անհասկնալի ըլլալ ապականուած մարդոց նեղ շրջանակի մը, բայց ո՛չ պարզ մարդերու մեծ մեծամասնութեան»։ Փոխանակ «պարզ մարդերու մեծամասնութիւնը» վարժեցնելու ամէնէն բարձր արուեստի գործերուն, Թոլսթոյի իբր իրապէս արուեստագիտական կը նկատէ այն գործերը միայն, որոնք հասկնալի են տգէտներուն եւ ծուռ ու նախնական միտքերուն։ «Արուեստի գործի մը համար ըսել թէ լաւ է, եւ միեւնոյն ժամանակ մտածել որ հասկնալի չէ ամէն մարդու, կը նմանի ըսելուն թէ, այսինչ կերակուրը սքանչելի է, բայց մարդիկ չեն կրնար ուտել զայն»։ Ներողութիւն։ Կերակուրը կրնայ սքանչելի ըլլալ, բայց կրնայ ըլլալ որ ամէն մարդ չախորժի անկէ, կրնայ ըլլալ մինչեւ անգամ որ ամէն ճաշակի չյարմարի անի։ Եթէ արուեստի գործ մը, ախորժելի չ'ըլլար կամ անհասկնալի կը մնայ ամբոխին, ասիկա պատճառ մը չէ յայտարարելու որ, գէշ է կամ արուեստի գործ մը չէ անի։ Այո, արուեստագէտին պաշտօնն է, թարգմանել եւ փոխանցել իր ունեցած յուզումները եւ զգացումները, բայց, պէտք է նաեւ որ, անոնք որոնց այդ յուզումները կը փոխանցուին, ի վիճակի ըլլան զանոնք ըմբռնելու, զգալու, հասկնալու։ Մեր յուզումնային կարողութիւնները, ինչպէս մեր ուղեղային կարողութիւնները, յեղաշրջական զարգացման մը ենթակայ են։ Կան նաեւ արարածներ որոնք հոգեբանօրէն անկարող են ո եւ է յուզում մը կրելու։ Վերջապէս ամէն մարդ միեւնոյն յուզումները չ'ունենար։ Յուզումները, զգացումները, գաղափարները զորս տասը մարդոց մէջ կ'արթնցնեն, արուեստի գործ մը, գաշտանկար մը, ո եւ է դէպք մը, իրարու չեն նմանիր երբեք։ Միթէ ամէն մարդու մէջ միեւնո՞յն են Աննա Քարենինի ու Պատերազմ եւ Խաղաղութիւնի յառաջ բերած արուեստագիտական յուզումները։ Անոնց արուեստագիտական գեղեցկութիւնը հասկնալի՞ է ամէն մարդու։

ՕՍԻՐ-ԼՈՒՐԻԿ

«ՄԱԼԻՄԱԹ»Ի ՄԷԿ ԹԻՒԸ

Մեր յարգելի պաշտօնակիցը, «Մալիմաթ», գեղեցիկ գաղափարը ունեցեր է առանձին թիւ մը նուիրելու այն գեղարուեստական ցուցադրութեան որ վերջերս բացուեցաւ Բերայի մէջ։ «Մալիմաթ»ի այդ թիւը կը պարունակէ ցուցադրուած բոլոր նկարներն ու արձանները, ինչպէս նաեւ ցուցադրողներուն պատկերը։ Ամբողջ թիւը գեղարուեստական գեղեցիկ գործի մը հանգամանքը ունի, եւ կ'արժէ որ ամէն մարդ հատ մը գնէ։ Սալոնի ալբոմը մանաւանդ գեղեցիկ զարդ մը պիտի ունենան ասոր։ Գինը ինքնին չա՛տ աժան բան մըն է գործին հետ բաղդատելով, այսինքն հինգ ղրուշ միայն, զոր ամէն մարդ կրնայ վճարել առանց նեղուելու։ «Մալիմաթ»ի այդ թիւը կը պարունակէ նաեւ ծանօթ հայ արձանագործ Ռոհան էֆ.ի մէկ արձանին լուսանկարը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

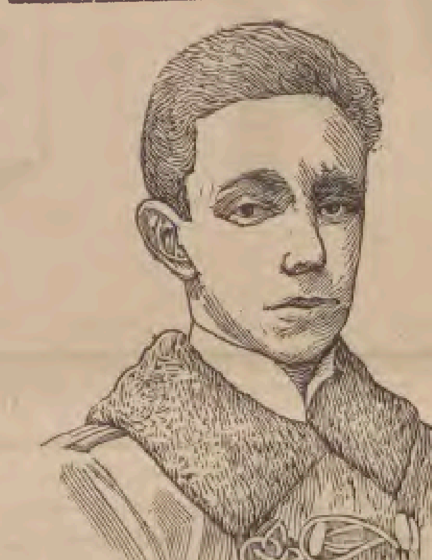

ԱԼՖՈՆՍՕ ԺԳ.
ԹԱԳԱՒՈՐ ՍՊԱՆԻՈՅ
ԹԱԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ

Վիեննայի
այս առտուան թերթերէն քաղուած
ԱՄԷՆԷՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Արդէն հեռագիրները հաղորդեցին այն մեծվայելուչ հանդէսները, որոնք վերջին շաբաթ օրը Մատրիտի մէջ տեղի ունեցան Ալֆոնսօ ԺԳ.ի թագադրութեան երդումի հանդէսներուն առթիւ։ Այդ մասին այս առտուան թղթատարով մայրաքաղաքս ժամանող Վիեննական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը բովանդակեն.—

ՄԱՏՐԻՏ, 17 մայիս.—Այսօրուան հանդիսական օրը նպաստաւորուած է մայիսեան գեղեցիկ օդով մը։ Առտուն կանուխէն սկսելով բոլոր փողոցները լեցուած են կիներով եւ այրերով։ Առաւօտեան ժամը 9ին թագաւորական պալատին առջեւ տեղի կ'ունենայ օրուան հանդիսաւոր նուագածութիւնը՝ «Տիանա»։ Թագաւորը պատշգամը ելաւ իրեն հետ ունենալով իր մայրը եւ իր քոյրերը, եւ հոն խռնուած հոծ բազմութենէն ընդունուեցաւ կեցցէի աղաղակներով, ծափահարութիւններով եւ օդին մէջ ճօճող գլխարկներով։

ՄԱՏՐԻՏ, 17 Մայիս. — Թագաւորը հանդիսաւոր կերպով 26 զաջնաւորակներէ բաղկացած թափօրով մը գնաց խորհրդարանի շէնքը։ Թագաւորը, խնամակալ թագուհին եւ Մարիա Թերէզա իշխանուհին նստած էին վերջին կառքը։ Խորհրդարանի սրահին մէջ ունկնդիրներու նըստարանները գրաւած էին օտար իշխաններ, դիւանագիտական մարմինը, եւ արտասահմանի արտաքոյ կարգի դեսպանները։ Սրահը լեցուած էր ծերակուտականներէ եւ երեսփոխաններէ։ Թագաւորը բազմեցաւ գահուն վրայ, ուրկէ վերջ ծերակուտականները եւ երեսփոխաններն ալ իրենց տեղերը նստան։ Միւս ներկաները ոտքի վրայ կեցան։ Խորհրդարանին ատենապետը վեր ելաւ գահուն աստիճաններէն եւ մօտենալով թագաւորին, խնդրեց որպէս զի երդումը ընէ։ Թագաւորը պատասխանեց.—«Կ'երդնում յանուն Աստուծոյ եւ Աւետարանին, հաւատարիմ մնալ սահմանադրութեան եւ օրէնքներուն» (Ծափահարութիւն)։ Ասոր վրայ ամբողջ թափօրը ուղղուեցաւ դէպ ի Սան Ֆրանչիսքօ էլ Կրանտէ եկեղեցին։ Ճամբան ուղիին երկու կողմերը բարեւի կեցած էին զինուորներ եւ ժողովրդեան անհամար բազմութիւն մը։ Թափօրին գնացքը մեծվայելուչ տեսարան մը կը պարզէր։

ՄԱՏՐԻՏ, 17 մայիս.—Կէս քահանաներէ տարուած ամպհովանիի մը տակէն քալելով, թագաւորը մտաւ Սան Ֆրանչիսքօ էլ Կրանտէ եկեղեցին եւ յառաջացաւ, երկու կարտինալներ եւ 30 եպիսկոպոսներ իրեն հետեւորդ ունենալով, դէպի գահը։ Ասոր վրայ ի ներկայութեան իշխաններու, օտար դեսպաններուն ինչպէս նաեւ ծերակուտականներուն եւ երեսփոխաններուն երգուեցաւ Te Deum (Զքեզ Աստուած) աղօթքը։ Ժողովրդեան թըլատրուած չէր եկեղեցին մտնելու։ Վերնատուները բազմաթիւ կիներով լեցուած էին։

ՄԱՏՐԻՏ, 17 մայիս.— Պաշտօնական թերթը կը հրատարակէ խնամակալ թագուհիին մէկ ինքնագիր նամակը, նախարարապետ Սակաստայի ուղղուած, որուն մէջ հետեւեալը ըսուած է.—«Այլ եւս եկած է ժամանակը, ուր կը հեռանամ խնամակալութենէ։ Անկեղծ պէտք մը կը զգամ շնորհակալութիւնս յայտնելու ժողովուրդին անձնուիրութեան համար, որ անիկա իր բոլոր խաւերովը ցոյց տուաւ եւ կը յուսամ որ մինչ իր երիտասարդ թագաւորին կողմը պիտի ըլլայ»։ Իր գրութեան վերջը խնամակալ թագուհին կը հայցէ Աստուծոյ պաշտպանութիւնը իր որդւոյն համար, որպէսզի կարող ըլլայ պահպանել այն ազնիւ ժողովուրդին բարգաւաճումը, որուն վարչութիւնը կը ստանձնէ այսօր։

ՊԵՐԼԻՆ, 17 մայիս.—Գերմանիոյ զինուորական շաբաթաթերթին գրածին նայելով Սպանիոյ Ալֆոնսօ թագաւորը, Մակտեպուրկի հետեւակազօրքերու 3րդ գունդին պետ անուանուած է։

Սպանիոյ դեռատի թագաւորը Ալֆոնսօ ԺԳ. վերջին շաբաթ օրը, անձամբ իր երկրին կառավարական գործերուն գլուխը անցաւ ստանձնելով միեւնոյն ատեն այն բոլոր հոգերը, զորս իր մայրը, Մարիա Քրիստինէ թագուհին, իբր խնամակալուհի, Ալֆոնսօ թագաւորին տեղ տարած էր։ Թագաւոր տիտղոսը արդէն ծնած օրէն կրած է Ալֆոնսօ ԺԳ., որովհետեւ իր հօր Ալֆոնսօ ԺԲ.ի մահէն վեց ամիս յետոյ աշխարհ եկած է եւ խոյոյն յաջորդած է իր անդրանիկ քրոջ՝ Մարիա Մերսէտէսի։

Այսօր Ալֆոնսօ ԺԳ. թագաւորական գահը կը բարձրանայ, իր 16րդ տարեկանը թեւակոխելու առթիւ, եւ իր դեռատի ուսերուն վրայ կը դրուին սահմանադրական վեհապետի մը իրաւունքներն ու պարտականութիւնները։ Միւս կողմէ սակայն նկատողութեան պէտք է առնել թէ Ալֆոնսօ ԺԳ. անուանապէս միայն գործերու գլուխ կ'անցնի, ոչ թէ իրապէս կը սկսի գործերուն ուղղութիւն տալ։

Նախարարաց վերջին խորհուրդին մէջ, ուր Սպանիոյ խնամակալ թագուհին ընկերակցութեամբ Ալֆոնսօ թագաւորին կը նախագահէր, ծերունի նախարարապետը Սակաստա կ'ողջունէր թագաւորը, ուղերձ մը խօսելով անոր, որուն մէջէն հետեւեալը կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն.—«Թագաւորը, իր ծննդեան աօլի օրէն մինչ պատած եմ իմ բարեմաղթութիւններս եւ առանց խոր յուզումի մը, չեմ կրնար տեսնել այսօր զինքը թէ ինչպէս զօրացած, ուժացած, զրեթէ մարդ մը եղած է, օժտուած բոլոր ձիրքերով եւ իմաստութեամբ, բազմելու համար իր հօրը գահուն վրայ։ Թերեւս բաղդը չը վիճակէ ինծի երկար ատեն դիտել այս ծաղող արեւը, փայլը, բայց նախ քան իմ յոգնած գլուխս վար դնելս, կ'ուզէի որ թոյլատրուած ըլլար ինծի, բարեմաղթութիւններս ներկայացնել երիտասարդ վեհապետին, իր կառավարական գործերու գլուխ անցնելուն առթիւ, այն վեհապետին՝ յանձին որուն մարմնացած կը տեսնեմ Սպանիոյ ապագան։ Ցաւալի է որ Ալֆոնսօ ԺԳ. իր երկրին համար բարօրութեան ու փառքի օրեր պիտի բերէ»։

ՄԱՏՐԻՏ, 16 մայիս.—Խնամակալ թագուհին հրամանագիր մը ստորագրեց որով Վիլլա Ուռուտիա Վիէննայի դեսպան նշանակուեցաւ։

Խնամակալ թագուհին Մատրիտ եկող արտաքոյ կարգի դեսպաններուն Կարոլոս Գ. Մեծ խաչի պատուանշանները շնորհեց եւ թագադրութեան հանդէսներուն առթիւ զրկուած պատգամաւորութեանց պետերուն Կաթոլիկ Իզապէլլա պատուանշանին մեծ խաչը։

ՎԵՐԷՆԻԿԻՆԿԻ ՊՕԷՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

ՉԷՄՊԸՐԼԷՅՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Պլէրքստորբէն կը հեռագրուի թէ Սթէյն նախագահը մայիս 15ին իր քարտուղարովը Վէրէնիկինկի մէջ կը սպասուէր։ Նորագոյն լուրեր կ'ըսեն թէ այդ համաժողովին սկզբնաւորութիւնը ապահովուած է, մայիս 16ին տեղի ունեցած է, հետեւաբար այն բոլոր լուրերը որոնք համաժողովին արդիւնքներուն վրայ կը խօսին արդէն, երբ վաղահաս, պէտք է մեծ զգուշաւորութեամբ ընդունիլ։ Նոյն կերպով պէտք է վերաբերուիլ անգլիական թերթի մը այն լուրին հանդէպ զոր հետեւեալ հեռագիրը կը հաղորդէ.—

ԼՈՆՏՈՆ, 16 մայիս.— Վէրէնիկինկի մէջ տեղի ունեցած Պօէրական խորհրդակցութեանց մասին տակաւին ստոյգ լուրեր չեն հասած, որոնք իրաւացի կերպով ենթադրել տան թէ հաշտութիւնը արդէն ապահովուած է։ Սակայն Լոնտոնի այս իրողութեան «Տէյլի Մէյլ» իրաւ-րէ կ'ուզէ տեղեկացած ըլլալ թէ, Պօէրները անգլիական կառավարութեան կողմէ Բրետորիայի մէջ ներկայացուած նուազագոյն պայմանները պիտի ընդունին։ Սա՛ պայմաններուն մէջ է որ կը գտնուի Պօէրներուն անկախութենէ հրաժարիլը. ընդհանուր զինադուլ, դրամական կարեւոր օժանդակութիւն մը ագարակներու վերաշինութեան համար, եւ Հարաւային Ափրիկէ վարչութեան գործադիր մարմնոյն մէջ սակաւաթիւ ներկայացուցչութիւն մը Պօէրներուն կողմէ։ Հրամանատարութեանց գումարմանց ատեն, այն սկզբունքները որոնք արդէն Պօէր պատուիրակներէն ընդունուած են ի բաց առեալ քանի մը երկրորդական կէտեր, նմանապէս ընդհանուր կերպով հրամանատարութեանց կողմէ ընդունուած են եւ այդ ոչ կենսական կէտերու մասին վիճաբանութիւնը ձգուած է Վէրէնիկինկի համաժողովին։ Նոյն իսկ ընդհանուր Ներման խնդիրը, կարգադրուած է առանց լուրջ ընդդիմութեանց։ Անգլիական կառավարութեան կողմէ ընդունուած դրամական հատուցումը, ագարակներու վերաշինութեան համար, մէկ շաբթուան պատերազմական ծախքին կը հաւասարի։ Լօրէնսօ Մարքուէզէն ալ լուրեր հասած են Պրիւսէլ թէ հրամանատարութիւնները ընդունած են անգլիական պայմանները, եւ թէ հաշտութիւնն ալ մօտալուտ է։

Շատ հաւանական չի թուիր թէ Վէրէնիկինկի համաժողովը միայն երկրորդական խնդիրներու կարգադրութեան համար գումարուած ըլլայ, եթէ միւս կողմէ կենսական կէտերու մասին արդէն կարելի եղած է համաձայնութիւն մը գոյացնել։ Ամէն պարագայի մէջ յատկանշական է, որ նոյն իսկ պօէր աղբիւրէ հասած լուրերն ալ պատերազմին վերջը մօտալուտ կը նկատեն։

Ինչպէս ասկից առաջ ալ գրեցինք հաշտութեան գործին վրայ, շատ յոռետես գաղափարներ ունին Տօքթ. Լէյտս եւ Քրիւկէր նախագահին շուրջը գտնուողները։ Նոյն իսկ խօսակցութեան մը միջոցին կը յայտարարէր Տօքթ. Լէյտս թէ հաշտութեան յոյսերը ամէն ժամանակէ աւելի պակսած են այսօր։ Տօքթ. Լէյտս նմանապէս հերքած է այն լուրը, որով իբրեւ թէ ասկից երեք շաբաթ առաջ հաշտութեան խնդրին հետ առընչութիւն ունեցող ընդարձակ թղթակցութիւն մը հասած է Քրիւկէրի Ութրէխդի մէջ գիտցուածները, ընդհանրապէս անգլիական չիքթ աղբիւրներէ քաղուած են։ Անգլիական գաղթային նախարարն ալ Պօէր շրջանակներու մէջ տիրած յոռետես տրամադրութիւններէն ազատ չ'երեւիր, ի մասին հաշտութեան գործին. հեռագիր մը հետեւեալը կը հաղորդէ.—

ԼՈՆՏՈՆ, 16 մայիս. —Չէմպըրլէյն այս իրիկուն յայտարարեց ատենաբանութեան մը մէջ. — «Կը փափաքէի, որ կարենայի ըսել Ձեզ թէ մեծ պատերազմը իր վերջին դիմելու վրայ է։ Կը յուսամ որ այդ բանը տեղի ունենայ, սակայն ապահով չեմ։ Պօէր պետերը թերեւս առաջարկներ պիտի ներկայացնեն, զորս կարելի չէ ընդունիլ, բայց կէտ մը կայ որ ապահով է։ Մաժիւպա բլուրին սխալը երբեք նորէն չպիտի կրկնուի» (Չէմպըրլէյն շարունակելով խօսքը ըսաւ թէ անգլիական կառավարութիւնը երբեք չէ մնացած Պօէրներուն անպայման անձնատուութեան վրայ, այլ ճշդած է իր վերջնական պայմանները։ Այլ եւս երբեք կարելի չէ որ նոր մեծ անհամաձայնութիւն մը տեղի ունենայ։ Անգլիական կառավարութիւնը, ինչպէս Սէնդ Ջէյմս Կազէդ կը հաղորդէ, Բրիւսէլէն հեռագիր մը ստացած էր յայտնող թէ Վէրէնիկինկի համաժողովը սկսած է։ Նոր մանրամասնութիւններ չկան տակաւին. սակայն այն պարագան որով Պօէրներուն բռնելէ վերջ թէ իրենց անկախութիւնը կարելի չէ տալ, նորէն համաժողով գումարած են, նպաստաւոր կը նկատուի, անոնց հաշտութեան մասին ունեցած տրամադրութեան նկատմամբ։ Կը կարծուի թէ Վէրէնիկինկի համաժողովէն վերջ, պիտի խնդրեն անգլիական պայմաններուն չափաւորումը, եւ այս նպատակին համար մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի զրկեն Բրեթորիա։ Երեքշաբթիէն կամ չորեքշաբթիէն առաջ ոչ մէկ կարեւոր լուր կը սպասուի։ Անգլիոյ գահլիճին գրեթէ բոլոր անդամները այսօր Համպուրձեան տօնին առթիւ զբօսական ճամբորդութիւններ կը կատարեն։

Վէրէնիկինկի պօէրական համաժողովին առթիւ հետեւեալ հեռագիրները կը հաղորդուին.—

ԲՐԵՏՈՐԻԱ, 16 մայիս.— Պօէր պետ Մէյէրս եւ իր սպայակոյտը իրենց մասնաւոր կառախումբով մը մեկնեցաւ Վէրէնիկինկ։ Ներկայիս արդէն բոլոր պատուիրակները ժամանած են համաժողովի վայրը։ Սպասուած խորհրդակցութիւնները այսօր պիտի սկսին, գաղտնի կերպով։ Լօրտ Քիչնէր թոյլատրած է պօէր պատուիրակներուն որպէս այսօր կատարելապէս գաղտնի կերպով խորհրդակցին։ Խիստ հսկողութիւն կը կատարուի, որպէս զի պօէրներուն խորհրդակցութիւնները որ եւ է կերպով մը չխանգարուին։ Ինչպէս կը հաղորդուի, բոլոր որոշումները քուէարկութեամբ պիտի տրուին։ Վէրէնիկինկի խորհրդակցութեանց միջոցին անգլիական զօրագունդերը, պօէր պետերուն եւ Լօրտ Քիչնէրի միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը համեմատ չպիտի յարձակին պօէրական այն զօրագունդերուն վրայ, որոնց պետերը համաժողովի խորհրդակցութեանց կը մասնակցին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

★ Պերլինէն 17 մայիս Թուականով կը հեռագրուի թէ Բեթերսպուրկէն Լօքալ Անցայկըրի հաղորդուածին համաձայն, Ռուսիոյ Սինոդին պրոկուրորը Բոպետոնոսձեւ, իր յառաջացած տարիքին պատճառաւ տրամադիր է հրաժարելու։ Այս հրաժարման ճշմարիտ պատճառը սակայն կը նկատուի սա պարագան որ Բոպետոնոսձեւ չէ կրցած հանդուրժել ներքին գործոց նախարար Բլէվէի կարծիքին խստութեանը։

★ Թօքիոյէն Թայմզի կը հեռագրուի թէ Ռուսիա առաջարկած է Քորէայի կառավարութեան որպէս զի Քորէայի եւ Մանչուրիոյ միջեւ հեռագրական գիծ մը հաստատուի Վիզսեուի վրայով։ Քորէա այս մասին տուած իր պատասխանին մէջ մերժած է, եղած առաջարկը առանց Չինաստանի հաւանութեան նկատողութեան առնելու։ Չինաստանի հաւանութիւնը անհրաժեշտ է, քանի որ Մանչուրիա չինական ստացուածք է։ Միեւնոյն ատեն Շէնկ չինական հիւպատոսը կը հաղորդէ թէ Չինաստան պատրաստ է մերժել, օտար հողի մը վրայ եղած հեռագրաթելի մը չինական ստացուածքներէն ներս երկարելու ծրագիրը, մանաւանդ որ Մանչուրիոյ պայմանագրութիւնն ալ նմանօրինակ տրամադրութիւն մը չունի իր մէջ։

★ Փոռ թը Ֆրանսէն կը հեռագրուի թէ Սէն Բիէռի մէջ 50 աւարառուներ ձերբակալուած են եւ իւրաքանչիւրը 5 տարուան բանտարկութեան դատապարտուած։

★ Մ. Նահանգներու Նախագահը համաժողովին ներկայացուց Քոլոմպիայի, Նիքարակուայի եւ Քոսդարիքայի հետ կնքուած ժամանակաւոր համաձայնութիւնները, Ջրանցքի շինութեան իրաւունքը ստանալու մասին։

★ Էտուըրտ թագաւորը 400 ոսկերին նուիրեց Սէն Վէնսանի ի նպաստ բացուած հանգանակութեան։ Անգլիոյ պանքան 1000 ոսկերին. 500ական ոսկերին նուիրած են երեք նշանաւոր անձնաւորութիւններ, իսկ 50 ոսկի Պ. Չէմպըրլէյն։

★ Նիքարակուայի մէջ ալ բորբոքումներ տեղի ունեցեր են։ Բաւական վնաս կայ։

★ Մաադինիքի պանքան պիտի վերաշինուի։

★ Վիլհէլմ կայսրը Մ. Նահանգներու Նախագահին առաջարկեց, իբր ամերիկեան ժողովուրդին տրուած նուէր մը ընդունիլ իր կողմէ ներկայացուած արոյրէ արձանը Մեծն Ֆրետերիքի։ Րուզվէլդ Նախագահը ընդունած է այս առաջարկը։

★ Շուէտական խորհրդարանին նոր օրինագիծ մը ներկայացուեցաւ ի մասին ընտրական օրէնքին։ Շուէտական առաջին խորհրդարանը առաջարկ մը ընդունեց, որուն համաձայն մինչեւ 1904 կառավարութիւնը նոր ընտրական օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ, ընդհանուր ընտրական իրաւունքի մը հիման վրայ։

★ Անգլիական երեսփոխանական ժողովը իր նիստերը դադրեցուց մինչեւ մայիս 26ի համար, իսկ լորտերու ժողովը մինչեւ յունիս 2ի համար։

★ Արեւմտեան Հնդկաստանի համար հրաբուխին վտանգը առ այժմ անցած կը նկատուի։

★ Լօրտ Հօբթաուն Աւստրալիոյ կուսակալը, հրաժարական տուաւ, որովհետեւ խորհրդարանը մերժած է 8 հազար ոսկերինի յաւելուածական տարեթոշակ մը սահմանել իրեն։

★ Մօտաւորապէս Բեթերսպուրկի մէջ գումարուելիք Կարմիր Խաչի համաժողովին, Պուլկարիոյ կողմէ ներկայ պիտի գտնուի Իվան Կէչով էֆէնտի։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ.—Առեւտր. եւ Հանր. Շինութեանց նախարարութեան վիճակագրութեան տնօրէն անուանուեցաւ առեւտրական գործոց տնօրէն Մուհիպ Րէմզի էֆ., որուն յաջորդեց օգնական տնօրէններէն Սուլհի պէյ։ Եանեայի տէֆթէրխանէի պաշտօնեայ կարգուեցաւ Մանասթըրի տէֆթէրխանէի պաշտօնեայ Ասլանիյլահի էֆ., որուն յաջորդեց Եանեայի տէֆթէրխանէի պաշտօնեայ Ասլանըքէրիմ էֆէնտի։

ԱԱՏԻՃԱՆ.—Սոլիսէի ատրիճան տրուեցաւ Վճարեկ Առենի ավերաագրերու ճիւղին միմէյյիզ Ալի Րիզա պէյի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ. —Գ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Երզրումի Վերաքննիչ Ատեանի Պատժական դատարանին նախագահ Համտի էֆ.ի։

ԿԱՅՍ. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—Երէկ Ռուսիոյ Նիքոլա Բ. կայսեր ծննդեան տարեդարձը ըլլալուն առթիւ, Վեհ. Սուլթանը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Անոր: Զարը հեռագրով մը շնորհակալութիւն յայտնեց:

*** Վեհ. Սուլթանը շնորհաւորական հեռագիր մըն ալ ուղղեց Մատրիտ, Ալֆոնսօ ԺԳ. Թագաւորին իշխանութեան գլուխ անցնելուն առթիւ: Ալֆոնսօ Թագաւորը շնորհակալութիւն յայտնեց:

ԹՈՒՐՔ ՀԱՆՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ.—Նկատելով որ Թուրք հանր. վարժարաններուն մէջ կ'աւանդուին պէտք եղածէն աւելի, կամ ինքնին բոլորովին անպէտ դասեր ալ, ինչ որ կը վնասէ անշուշտ աղոց առողջութեան, Վեհ. Սուլթանը հրամայեց կարգադրութիւն մը ընել այդ այդ մասին, այնպէս որ ինչպէս ուրիշ երկիրներու մէջ կ'ըլլայ, Թուրքիոյ մէջ ալ վարժարանները ծառայեն այն նպատակին, որուն համար հիմնուած են:

ՌՈՒՍԻՈՅ ԶԱՐԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ.—Ռուսիոյ Նիքոլա Բ. Զարին ծննդեան տարեդարձն էր երէկ: Այս առթիւ Վեհ. Սուլթանին կողմէ Միւշիր Շաքիր փաշա եւ ընդհ. հիւրամեծար Իպրահիմ պէյ դեսպանատունը երթալով շնորհաւորական այցելութիւն տուին դեսպանին:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Աւստրիական դեսպան Պառոն Ֆոն Գալիչէ, անգլիական դեսպան Սըր Նիգոլաս Օ'Գոնոր, սպանիական դեսպան Մարքի Գամբոսակրատօ, ամերիկեան դեսպան Ջոր. Սամս Կրուիշ, եւ յունական դեսպանատան գործակատար Պ. Բօթէն երէկ Բ. Դուռը երթալով տեսակցեցան Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին եւ Արտաքին Գործոց նախարարին հետ:

ԴԻՒԱՆԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ. — Հանր. Կրթութեան նախարար Ձէլալ պէյ նոր դիւան մը կազմեց իր պաշտօնատան մէջ, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ կրթական կարեւոր գործերով զբաղիլ: Այս նոր դիւանին անօրէն կարգուեցաւ նամակագրութեան դիւանի անօրէն Թահիր պէյ:

ՐԱՑԱԴ-ՀԱՄԱ երկաթուղիի գիծին ձողերու զետեղումը մայիս 2ին մինչեւ Րէզպաալպէք հասեր է:

ՈՍՏԻԿԱՆ ԵՒ ԶԻՆՈՒՈՐ. — Մանասթըրէն կը գրեն. — Հանրային անդորրութիւնը եւ կարգ ու կանոնը անգամ մը եւս ապահովելու համար, Նահանգիս մէջ գտնուածներուն վրայ 160 հեծեալ եւ 390 հետեւակ ոստիկան-զինուորներ, ինչպէս նաեւ 10 հատ ոստիկան եւ 6 զավաշներ ալ աւելցնելու մասին տրուած կայս. հրամանին համաձայն, ընտրութիւնները սկսան կատարուիլ, նահանգին երիտասարդ ու կայտառ այրերու մէջէն: 160 հեծելանները որոշուեցան արդէն ու մէկ քանի օրուան մէջ միւսներն ալ կ'որոշուին կը լմննայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ միջեւ 1891էն մինչեւ 1901 տեղի ունեցած առեւտրական գործառնութեանց մասին իտալական դեսպանատան առեւտրական խորհրդական Պ. Քարմէլօ Մէլիա տեղեկագիր մը պատրաստած է, որմէ կը տեսնուի թէ՝ 1891էն 1901, Թուրքիայէն Իտալիա ղրկուած ապրանքներուն միջին քանակութիւնը եղած է 25,064,000 ֆր.: Իսկ Իտալիայէն Թուրքիա ներածումը եղած է 40,110,000 ֆրանք: Այս տեղեկագրին նայելով Թուրքիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնք հետզհետէ աւելի ընդարձակուելու վրայ են: Իտալիայէն Թուրքիա ներածումը շարունակական յաւելման մէջ է:

ԵԷՄԷՆԻ բոլոր գաւառակներուն, գիւղախմբի կեդրոններուն եւ մեծկակ գիւղերուն մէջ նախնական վարժարաններ պիտի հաստատուին:

ԺԱՆՏԱԽՏ.—Առջի օրը Եգիպտոսի մէջ ժանտախտէ հինգ մահեր պատահեր են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ հանրապետութեան նախագահ Լուպէ շնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղեց կայս. Պալատ, Մարթինիքի աղէտին արկածեալներուն ի նպաստ Վեհ. Սուլթանին կողմէ նուիրուած 20,000 ֆրանքներուն համար:

ԴՈՂ ՄԸ ձերբակալելու համար տրուած հեռագիրները ձրի պիտի քաշուին այսուհետեւ:

ՅՈՒՆԱՑ Տ. Եոաքիմ Պատրիարքը առջի օրը կառքով Հիսար գնաց եւ այցելեց Ռոպերդ Գոլէճը:

*** Ռուսական դեսպան Պ. Զինովիէվ երէկ Ֆէնէր երթալով այցելութիւն տուաւ Պատրիարք Տ. Եոաքիմի:

ՀԻՃԱԶԻ կուսակալ Ահմէտ Րաթիպ փաշայի ընտանիքը երէկ Խտիւական շոգենաւով Պոլիս եկաւ:

«ԲՈԲԱԹՈՎԻՑ» ՇՈԳԵՆԱՒԸ.—Ժամանակէ մը ի վեր Պոլսոյ նաւահանգիստը իբր ռուսական դեսպանատան պահակ գտնուող «Զաբորոժէց» անուն շոգենաւը այս անգամ Օտեսա պիտի երթայ, «Զաբորոժէց»ի տեղ «Բոբաթովից» անուն շոգենաւը պահակութիւն պիտի ընէ դեսպանատան: «Բոբաթովից» երէկ Պոլիս եկաւ եւ կայանեցաւ Խարսխանիշին:

ԹՐԱՄՎԱՅ.—Սէլիմ Սին ստորագրութեամբ խնդրագիր մը մատուցուեցաւ Հանր. Շինութեանց նախարարութեան, որուն մէջ կը խնդրուի արտօնութիւն տալ ստորագրողին, ձիաքարշ թրամվայ հաստատելու Պէյրութի մէջ:

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՔԱՐՏԷՍ.—Թուրքիոյ հեռագրական գիծերու քարտէսը նոր ու աւելի մանրամասն կերպով մը պիտի տպագրուի դարձեալ, $1/_{250000}$ համեմատութեամբ: Այս առթիւ բոլոր գաւառական հեռագրատուններուն հրահանգ տրուեցաւ պէտք եղած տեղեկութիւնները հաղորդել մինչեւ երեք ամիս:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ զանազան մասերէն Պուլկարիա եւ Արեւել. Ռումէլի ու այս վերջիններէն Թուրքիոյ ուրիշ կողմերը ղրկուած ապրանքներուն արտադրութեան տեղւոյ վկայագիրները երկու կողմերէն ալ, մաքսային վարչութիւնները պիտի տան: Անասուններու կամ անոնց մորթին, եղջիւրներունեւ ոսկորներուն պէս ապրանքներու համար, առողջ. պաշտօնեաներու տուած վկայագիրները եւ արտադրութեան տեղի վկայագիրները առանց առեւտրական պաշտօնեաներու վիզէին պիտի ընդունուին երկու կողմերէն ալ, թէ Թուրքիոյ զանազան մասերէն տրուած վկայագիրները Պուլկարիոյ եւ Արեւել. Ռումէլիի մէջ, եւ թէ՝ այդ տեղերու վկայագիրները ուրիշ օսմ. երկիրներու մէջ ո եւ է դրոշմաթուղթի կամ արձանագրութեան տուրքէ զերծ պիտի մնան: Երկու կողմերէն ալ տրուած վկայագիրները Թուրքերէն եւ ֆրանսերէն գրուած պիտի ըլլան:

ԿԱՅՍ. ԲԺՇԿ. ԺՈՂՈՎԸ իր վերջին գումարման միջոցին կեղծմաշկի դարմանման գործածուող շիճուկի մասին խորհրդակցութիւններ կատարեց: Զբաղեցաւ նաեւ շոգենաւներու մէջ գտնուող մուկերու ջնջման միջոցներով:

ԲԵԹԻՐՍԲՈՒՐԿԻ ՄԷՋ մօտ ատենէն գումարուելիք Կարմիր Խաչի համաժողովին մէջ խորհրդակցութեան տրուելիք խնդիրներու մասին հրատարակուած շըրջաբերականէն հատ մըն ալ Բ. Դրան ղրկուեցաւ:

ՊՈՒԼԿԱՐԱՑ Էկզարքը առջի օրը Էկզարքարանի գործակատար Նաչէվ էֆ.ի ընկերակցութեամբ աւստրիական, անգլիական, ֆրանսական, իտալական, պարսկական դեսպանատուները եւ Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքարանը երթալով շնորհակալութիւն յայտնեց, իր քսանըհինգամեայ յոբելեանին առթիւ իրեն կատարած շնորհաւորութիւններուն համար:

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒՑ վարչութեան եւ Րէժիին տրուելիք հեռագիրի իլմուխապէրներուն վրայ դրոշմաթուղթ չպիտի փակցուի:

ԱՏԱՂՁ.—Բէնտիքի, Դարթալի, Մեծկըլլի, Դատըրփիւղի, Գալամըշի, Ճատը Պօսթանըի, Մալթէփէի նաւամատոյցներու նորոգութեան համար պէտք եղած ատաղձը Իզմիթի գաւառին կառավարական անտառներէն պիտի կտրուի:

ԱՌՈՂՋ. ԸՆԴՀ. ՔՆՆԻՉ տոքթ. Բոչոնի որ ժամանակէ մը ի վեր Իզմիր կը գտնուէր, աս քաղքէն մեկներ է դէպի Տարտանէլ:

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ Պ. Ֆուրլանի կիրակի օրը իր տունը հրաւիրելով իր աշակերտուհիները, սիրուն նուագահանդէս մը կազմակերպեց: Տասնեւհինգ օրիորդներ մինակ կամ իրենց ուսուցչին ընկերակցութեամբ երկու դաշնակի վրայ նուագեցին ընտիր կտորներ: Ցառաջադէմ աշակերտուհիներուն մէջ կը փայլէին Օր. Վայանի Բօսդաքի էֆ., որ Շիւմանի Լա Մինէօր քոնսէրդոն շատ ճարտարօրէն նուագեց: Նոյնպէս Օրք. Աքսէլթօրիտէս, Հէքիմեան, Թուսթէն փաշա եւ Եաղըճեան ճարտարօրէն նուագեցին Պէթովէնի Տօ Մինէօր Քոնսէրթօն: Օրք. Մասթէօսեան, Հայկանոյշ, Մարոշ, Արաքսի Պապաեան, Ռալլի, Բօրթուքալ, Քարամանեան եւ Նուարդ Մամիկոնեան շատ գեղեցիկ կերպով նուագեցին զանազան կտորներ:

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ.—Առջի գիշեր Թաշքէօփրիւի մօտերը գիւղի մը մէջ Թալիպ-Օղլու Իպրահիմ անուն մէկու մը տունը բռնկելով, բոցերուն մէջ, տանտէրն հետ այրեր են նաեւ Իպրահիմի կինը, զոքանչը ու մէկ զաւակը:

ԿԱՐԿՈՒՏ, ԱՆՁՐԵՒ, ԿԱՅԾԱԿ.—Ապրիլի սկիզբները Ռումելիոյ գաւառակին զանազան կողմերը հարիւր տրամ ծանրութեամբ կարկուտ տեղացեր է, կ'ըսէ այս անգամ Իգտամ, եւ պարտէզ, այգի, արտ ամէն բան աւրչուեր է:

*** Դարձեալ նոյն օրերը տեղացող սարսափելի անձրեւներէն Պիրէձիկի նաւամատոյցին վրայ գտնուած սրճարան մը ողողուեր է եւ մէջը գտնուողներէն քանի մը հոգի վիրաւորուեր, մէկ հատն ալ մեռեր է:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԱԹՍՈՒՆ ՈՍԿԻԻ ՁԵՂԾՈՒՄԻՆ ՇՈՒՐՋ

Էթմէքճեանի պարտքը.—Տրապիզոնի Գաւառ. ժողովին վերջին նիստը.—Քննիչ յանձնաժողովին եզրակացութիւնը.—Ամբաստանեալին առարկութիւնը. Ները.—Ի՞նչ եղաւ 60 ոսկիի գումարը... Դատարան:

Տրապիզոնի մեր թղթակիցը անցեալներս երկարօրէն գրեց մեզ այն 60 ոսկիի ձեղծումին նկատմամբ, զոր տեղւոյն գաւառ. ընդհ. ժողովը կը վերագրէր ժողովականներէն եւ ազգ. վարժարանաց երբեմնի տեսուչ Էթմէքճեան Սահակ էֆ.ի: Խնդիրը, ինչպէս ան ատեն երկարօրէն գրեցինք, բաւական մանուածապատ ու կնճռոտ հանգամանք մը ստացած էր, մինչեւ տեղւոյն Առաջնորդ Եղնիկ վարդապետի հակառակութեան պատճառաւ: Ասկէ առաջ, գաւառ. ժողովը անգամ մը զբաղած էր այդ խնդրով, բայց փոխադարձաբար կիրքերը հանդարտած չըլլալով, երկու կողմն ալ չէին կրցած իրարու խօսքը հասկնալ: Ատոր վրայ, նախապէս կազմուած քննիչ յանձնաժողովին երեք անդամներ ալ աւելցնելով, գաւառ. ժողովը յանձնարարած էր խնդրին քննութիւնը առաջ տանիլ, առնելով նոյն ատեն Էթմէքճեան էֆ.ի բացատրութիւնները: Երէկ, Տրապիզոնի մեր թղթակցէն ստացանք հետեւեալ նամակը որ մանրամասն կերպով կը ներկայացնէ խնդրին ստացած երեւոյթները՝ այդ յանձնաժողովին կազմութենէն վերջ:

Ահաւասիկ այդ նամակը. —

* *

Ինչպէս առջի նամակովս ալ ըսած էի Ապրիլ 5ի գաւառ. ժողովը պէտք տեսաւ հին յանձնաժողովին վրայ 3 անդամներ ալ աւելցնելով անոր յանձնել Էթմէքճեան էֆ.ի վերագրուած ձեղծումներուն նկատմամբ բացատրութիւններ առնելու գործը, ու տեղեկագրել արդիւնքը գաւառ. ժողովին, ըստ այնմ կարգադրութիւն մը ըլլալու համար: Յանձնաժողովը կը հրաւիրէ Էթմէքճեանը բացատրութիւնները տալու, սակայն անիկա կ'առաջարկէ որ գրաւոր տրուին այդ բացատրութիւնները, որպէսզի ըստ առաջնոյ կրքոտ ու անխորհ դէպքերու տեղի չտրուելով իր խօսածները մոռացութեան եւ խեղաթիւրումներու չենթարկուին: Յանձնաժողովը այդ առաջարկին մէջ ձգձգում մը տեսնել կարծելով, կը մերժէ ու կը տեղեկացնէ գաւառ. ժողովին այդ կերպ, ըսելով նաեւ որ արդէն իրենց ձեռք ունեցած փաստերը, հաշիւները զայն կ'ամբաստանեն: Եւ նոր քննութիւն մը աւելորդ սեպելով խնդիրը վերջացած կը համարին:

Ամսոյս 26ին ուրբաթ օրը տեղի ունեցաւ գաւառ. ընդհ. ժողովը 14 անդամներու ներկայութեամբ, օրակարգ ունենալով Ա. շարունակութիւն նախորդ նիստին եւ Բ. եկեղեցւոյ շինութեան որոշումն:

Ձեղծման խնդրի մասին յանձնաժողովի տեղեկագիրը կարդացուելով, առանց առարկութեան կ'ընդունուի, եւ Էթմէքճեան էֆ.ն կը դատապարտեն իբր հանրային վստահութիւնը չարաչար գործածող, դրամ իւրացնող ու Առաջնորդ եւ ազգ. ժողովներ անարգող: Նոյն ատեն կը խլուի անկէ ազգ. ո եւ է պաշտօն ունենալու իրաւունքը: Գալով 60 ոսկիի խնդրին, նախագահին կը յանձնեն կարելի միջոցներով գանձելու գործը:

Զմոռնամ յիշել որ Ս. Էթմէքճեան, նիստէն առաջ 2 նամակներ ղրկած էր դիւանին որ զանոնք գաղտնի կը պահէ, եւ յետոյ, նիստին վերոյիշեալ որոշումները տրուելէն վերջ միայն, սակայն մէկ քանի ժողովականներու պահանջէն, կ'որոշէ կարդալ: Սակայն Եղնիկ վարդապետ կ'արգիլէ անոնց ընթերցումը նախ քան իր քննութեան բովէն անցնիլը: Վարդապետը կ'ըսէ նաեւ թէ ժողովը այդպիսի պարապ բաներով չի կրնար զբաղիլ, քանի որ նախ օրակարգէն դուրս է, եւ յետոյ, արդէն իրենց վերջնական որոշումը տուած են այդ մասին: Միայն, քանի մը ժողովականներու պնդման վրայ, կը խոստանայ ժողովէն վերջ կարդալ... ո՛չ պաշտօնապէս, որպէս զի այդ նամակներու մասին ո եւ է պաշտօնական արձանագրութիւն չկատարուի:

Տեսնենք հիմայ թէ ինչ կ'ըսէ Էթմէքճեան էֆ. իրեն վերագրուած 60 ոսկիի ձեղծումին նկատմամբ: Իր առարկութիւնները հոս մէջ կը բերեմ նոյնութեամբ: — Այդ 60 ոսկիի գումարէն 15 ոսկիին համար կ'ըսէ թէ եկեղեցւոյ թաղականը չի կրնար յիշել թէ որո՞ւ տուած է. Խօսրով վարդապետի՞ն թէ Էթմէքճեանի՞ն, չունենալով ո եւ է ընկալագիր մը այդ մասին: Հաշիւ մը որ առջի Տնտեսական խորհրդին մէջ ալ քննուած ու կարելի չէ եղած պարզել:

21 ոսկիին համար կ'առարկէ թէ իր տեսչութեան արձակուրդի 3 ամսականներն են. յանձնաժողովը այդ մասին համար ըսած էր թէ ամսականով պայմանաւորուած ըլլալով, Էթմէքճեան չի կրնար արձակուրդին ալ ամսական առնել, թէեւ ցարդ տեսնուածները հակառակը կ'ապացուցանեն: Բայց Էթմէքճեան կը պատասխանէ թէ եթէ արձակուրդի ամսական առնելու իրաւունք ալ չունենար, կրկին ինք չէ որ պատասխանատու կը մնայ այդ գումարին համար, քանի որ ըստ Ուսումն. Խորհրդոյ որոշման գանձապետը զայն իրեն վճարած է: 10 ոսկիին համար ալ կը պնդէ թէ առաջնորդարան յանձնուած տան մը վարձքն է, որուն արձանագրութիւնը չգտնելով տոմարներուն մէջ, իրեն տրուած ենթադրեր են առանց փաստի: 120 ղրուշի մը համար ալ կը յայտնէ թէ,—բան մը որ ապացուցուած է,—ազգ. շէնքը մը աւելցած կղմինտրներու փոխարժէքն է որ տակաւին չէ գանձուած:—Կը մնայ 8—10 ոսկիի գումար մը, զոր Էթմէքճեան չուրանար իւրացուցած ըլլալը, բայց սա առարկութեամբ թէ ատիկա ձեղծում մը չէ, այլ պարտք մը զոր միշտ պատրաստ է վճարելու: Իր կարծիքով, մաս մը բան ալ որ կը մնայ 60 ոսկին գոցելու համար, հաշուական սխալներու արդիւնք է:

Իբր վերջաբան ըսեմ թէ այս խնդիրը առանց օրինական միջոցներու կարելի չպիտի ըլլայ աւարտել: Երկու կողմէն իրար հասկցած չունին, ինչ որ հաշտարար լուծման մը մասին բնաւ յոյս չի թողուր: Տեսնենք դատարանը ինչ պիտի վճռէ՝ եթէ երբեք, ինչպէս 'կը յուսացուի, խնդիրը մինչեւ հոն հասնելու ըլլայ:

Ուսումն. Խորհրդոյ անդամներէն Հըրանտ Ասատուր, Բարսեղ Աւետիսեան եւ Ցակոբ Գուրգէն էֆէնտիները երէկ Ազգ. Հիւանդանոց երթալով որբանոցը այցելեցին եւ ուսումնական վիճակին վրայ տեղեկութիւններ ստացան: Այս այցելութիւնը այնչափ գոհ չէ՝ ձգեր Ուսումն. Խորհրդոյ յիշեալ երեք անդամները, ինչպէս որ կ'իմանանք: Այս պարագան չի զարմացներ մեզ, քանի որ յայտնի է թէ որբանոցին ուսուցչութեան մեծագոյն մասը անկարող տարրերէ կը բաղկանայ եւ թէ Խնամակալութիւնն ալ տարբեր բան մը չի կրնար ընել, նիւթական միջոցներու անձկութեան պատճառաւ: Ասիկա ցաւ մըն է՝ ուրկէ Ս. Փրկչեան որբանոցը չպիտի կրնայ ճողոպրիլ: Մեր մէջ, ընդհանրապէս սա ըմբռնումը տարածուած է թէ հո՛ն ուր տղաքը խեղճ են, աղքատ են, եւ ընկերային ստորին աստիճաններու վրայ կը գտնուին, ուսուցիչներն ալ պէտք է այնպէս ըլլան: Մինչդեռ, պէտք էր որ բոլորովին հակառակը ըլլար: Այս տեսակ ըմբռնումի մը պատճառաւ է որ Ս. Փրկչեան որբանոցի խնամակալութիւնը չ'աշխատիր նիւթական միջոցներ ստեղծելու, իր հըսկողութեան տակ գտնուող հաստատութեան բարոյական ու կրթական մակարդակը բարձրացնելու համար: Որչափ ատեն որ այդ ըմբռնումը չփոխուի, որբանոցին վիճակն ալ տարբեր բան մը չպիտի ըլլայ: Որովհետեւ միայն մէկ երկու կարող ուսուցիչ բան մը չեն կրնար ընել հաստատութեան մը մէջ՝ ուր տղաքը հարիւրներով կը համրուին:

×

Երէկուան Թուրք թերթերը համակրալից յօդուածներ հրատարակեցին Պօղոս էֆ. Պառնասեանի նկատմամբ, որուն յուղարկաւորութիւնը, ինչպէս գրեցինք երէկ, կիրակի կատարուեցաւ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ մը: Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած էր հրամայել որ 6 հազար ղրուշ շնորհուի Իր անձնական Գանձէն, որպէսզի կարելի ըլլայ հոգալ Պօղոս էֆ.ի յուղարկաւորութեան ծախքերը: Կայս. այս նուէրը կիրակի յանձնուեցաւ հանգուցեալին աղջկան, Օրիորդ Վիքթորիա Պառնասեանի:

×

Գրեցինք ասկէ առաջ թէ Սանասարեանի տեսուչներէն Գ. էֆ. Սրուլեան Պոլիս կուգայ, գլխաւորաբար Խնամակալութիւնը համոզելու համար որ ետ կենայ վարժարանը Խարբերդ, Սորսորի վանքը փոխադրելու մտածումէն: Գրեցինք նաեւ թէ Խնամակալութիւնը, Սանասարեանի կտակակատար Վսեմ. Պ. Կարապետ Եզեկեանցի հետ համախորհուրդ, վերջնականապէս որոշում տուած է այդ փոխադրութեան նկատմամբ, եւ նոյն իսկ, անցեալ շաբաթ օր հրատարակեցինք այն յատակագիծը՝ որուն համաձայն Սանասարեան վարժարանը պիտի կառուցուի Խարբերդի մէջ: Թլկատինցիի մէկ գեղեցիկ յօդուածը զոր այսօր կը հրատարակենք մեր Ա. էջին մէջ, նոր պարագայ մը երեւան կը հանէ: Ատեն մը նոյն իսկ Սանասարեանի տեսուչներն են եղեր, եւ մասնաւորաբար Սրուլեան էֆ. փափաքող Սանասարեանի Խարբերդ փոխադրուելուն: Հիմայ, որովհետեւ նոյն այդ տեսուչներն են որ կ'ուզեն արգելք ըլլալ վարժարանին փոխադրութեան, տեղը չէ՞ հարցնելու թէ ինչ պատճառ կրնայ արդարացնել իրենց մտածման եղանակին փոփոխումը: Ըսենք այս առթիւ թէ Սրուլեան էֆ. որ Տրապիզոն հասած էր արդէն, մայիս 5ին ճամբայ ելեր է հոնկէ՝ ուղղակի Պոլիս գալու համար:

×

Պատրիարքական փոխանորդ Սրբազանը, երէկ, ըստ սովորութեան Ռուսիոյ դեսպանատունը երթալով, ներկայ գտնուեցաւ Վեհ. Զարին ծննդեան տարեդարձին առթիւ կատարուած մաղթանքին, եւ շնորհաւորութիւններ յայտնեց դեսպան Պ. Զինովիէվի:

×

Դամասկոսի Օմմիաններու թանգարանին բակին մէկ կողմը բարձրացող փոքր շէնքի մը մէջ, շատ մը չուսումնասիրուած հայերէն ձեռագիրներ գտնուեր են: Գոմատօս-Աղհիսարի մէջ ալ Դանձարան մը գտնուեր է:

×

Իզմիրէն հասած լուրի մը ասկէ առաջ արձագանգ ըլլալով, մենք ալ մեր միւս բոլոր պաշտօնակիցներուն հետ ծանուցած էինք թէ Իզմիրի փաստաբաններէն Կարապետ էֆ. Ստեփանեան, որ գրական աշխատութիւններով ալ կը պարապէր, մեռեր է յանկարծական կերպով: Այս լուրը, որուն աղբիւրը «Սուրհանդակ» եղած էր, կը հերքուի այսօր նոյն այդ թերթին կողմէ: Ծանուցանելով այդ սխալը, մեզի կը մնայ յայտնել մեր ուրախութիւնը նոյն իսկ ենթակային, Ստեփանեան էֆ.ի, որ մեր մէջ միակը չէ՝ կենդանութեանը դամբանականի արժանացող: Իրմէ առաջ անգամ մը Տօքթ. Տաղաւարեան մեռած հռչակուած է հոս, եւ Բարիզէն՝ ուր կը գտնուէր իբր ուսանող, առիթը ունեցած է կարդալու իր մասին գրուած չնաղալից յօդուածներ: Ցիշենք նաեւ սա Ցարութիւն Ճիվանեանը, լարախաղաց Դասպարեանի կենսագիրը, որ ամէնուն աչքին մեռած մնաց ամբողջ տարիներ, եւ օր մըն ալ երեւան ելաւ ա՛յնչափ յանկարծական կերպով, որչափ եղած էր արդէն իր անհետացումը:

Լուրերու առատութեան պատճառաւ սակարանը չկրցանք դնել այսօր:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԱՑՍՕՐՈՒԱՆ

ՊԵԼԿՐԱՏ, 19 մայիս. — Հաւաստի աղբիւրէ կը ծանուցանեն թէ նոր նախարարութիւնը պիտի կազմուի հետեւեալ կերպով. — Պ. Բաչիչ՝ նախարարապետ եւ ելմտական գործոց: Պ. Անտրէ Նիքոլիչ՝ արտաքին գործոց: Պ. Սվէթօզար Միլոշավկլէվիչ՝ ներքին գործոց: Պ. Տրակոլթէն Սթամէնքովիչ՝ արդարութեան եւն. եւն.: Պ. Վասիլ Անթոնիչ՝ պատերազմական:

ՊԵԼԿՐԱՏ.—Փոխառութեան ծրագրին մերժումի քուէարկութենէն վերջը Ալէքսանտր Թագաւորը անմիջապէս Պ. Բաչիչի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը: Պ. Բաչիչ յանձն առաւ: Փոխառութիւնը էական մասը պիտի ըլլայ նոր դահլիճի օրակարգին:

ԲԱՐԻԶ.—Տարակներու միջոցաւ հասած հեռագիրները կ'ըսեն թէ Հանրապետութեան նախագահին ճամբորդութիւնը լաւ ընթացք մը ունեցած է: Պ. Լուպէ վաղը (այսօր) Քրոնշդատ կը հասնի:

ՎԻԷՆՆԱ.—Ռայխսռաթը սպառնալի վիճաբանութիւնը պիտի աւարտէ շաբաթ:

ԼՈՆՏՈՆ.—Այսօր հասած տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ Վէրէնիկինկի մէջ գումարուած համաժողովը քանի մը օր պիտի երկարի տակաւին: Կը հաւաստուի թէ զօրավար Պօթա հաշտութեան ընդունելուն ի նպաստ խօսած է, Տէվէդ հակառակ է, կ'ըսուի:

ԲԱՐԻԶ.—Նուիրատուութիւնները կը հասնին ամէն կողմէ, Մարթինիքի արկածեալներուն համար: Բազմաթիւ շոգենաւներ պաշար կը հասցնեն ամէն օր: Բըլէ լեռը տակաւին բորբոքման մէջ է:

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 19 մայիս.—Ֆոռ-տը Ֆրանսէն կը հեռագրեն թէ ահագին քանակութեամբ հրաբխային փոշի թափած է քաղքին վրայ: Բնակիչները շոգենաւերը ապաստաներ են:

ԲԱՐԻԶ.—Կ'ըսուի թէ Բեդերսպուրկի ֆրանսական դեսպան Կոմս Մոնթէպէլլոյի պիտի յաջորդէ ծովակալ Ռուսթան, Լուպէի ճամբորդութենէն վերջը:

ԲԱՐԻԶ.—Բէքինէն կը հեռագրեն թէ անկարգութիւնները վերջացած են Ջիլիի մէջ: Հանդարտութիւն կը տիրէ:

ՏՈՒՔԹ. Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱՐՈՇԹ
Բերա, Մեծ-փողոց, կայարա Սերայի դռան դիմաց դեմ, թիւ 200
Գշ. Եշ. Շբ. օրերը առաւօտուն կանուխէն մինչեւ երեկոյ ժամ 11½, Բշ. Դշ. Ուր. օրերը 6էն 11½, Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ
ԱԺԱՆ ԾԱԽԵԼ ՇԱՏ ԾԱԽԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԿՕՇԿԱԿԱՐ ԴԱՄԻԱՆՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Քարաքեոյ Գօմիսիօն խանին անկիւնը, կամուրջին դիմաց Թիւ 9

Սոյն կօշկակարաւունը, որ քսան եւ եօթը տարիներէ ի վեր արհեստին համար ստացած խնամոց շնորհիւ հասարակութեան համարումը շահած է, մեծ քանակութեամբ գաղղիական անգլիական եւ ամերիկեան ամենալաւ ապրանքներէ ամէն ձեւով եւ ամէն չափով կօշիկներ ունի, արանց, կանանց եւ տղայոց համար. Նաեւ չափու վրայ կօշիկներ կը շինէ, եւ ամէնէն նրբաճաշակ գնողներն իսկ ամենայնիւ կը գոհացնէ. Այն ժամանակ գաղափար մը կրնաք առնել երբ մէյ մը այցելէք վաճառատունը։

ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ՊԷՏՔ ԶԻ ԿԱՅ
ՄԱՅՍԹԵՐՍԶԱՖԹ ՍԻՍԹԷՄՈՎ
15 դաբաքէն սորվեցայ Ֆրանսերէն սահուն կերպով խօսիլ։
Ց. Ե. Ցակոբիկեան
15 ՇԱԲԱԹԷՆ ԿՐՇԱԾ
2-3 տարի անգլիական վարժարանները յաճախողներու հետ խօսիլ անգլերէն։ Օր. Մարգարեան

ԱՊԱՍԻԿ ՄԻ ՈՒԶԷՔ ՉՊԻՏԻ ՏԱՍ
ԱՊԱՍԻԿ ՄԻ ՈՒԶԷՔ ՉՊԻՏԻ ՏԱՍ
ՀԱՅ ՍՆՏՈՒԿՃԻ
ՄԱՔՍՈՒՏ ԳԸԼԸՃՃԵԱՆ
Էսկի-Զապիէ
Ճամբորդներու համար 5% զեղչ
Ամուրիներու համար 10% զեղչ
Աղջիկներու համար 50% զեղչ
Զորս անգամ կարգուողներուն
ՋՐԻ

ԴԻՄԵԼ
Օ ԹԱԼՕՆ Տ'ՕՐ
ԲԱՐԻԶԵԱՆ ԿՕՇԻԿՆԵՐՈՒ ԴՈՐԾԱՐԱՆ
ԴԱՐԼՕ ԱՀՆԱՄԵԱՆ
ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐ
Վերջին Նորաձեւութիւն
Պատրաստ եւ չափու վրայ
Արանց եւ կանանց համար
Նաեւ կաղերու համար պատրաստուած
Կալաթիա, Վոյվոտա փողոց,
Թիւ 103

ՀԱՅԵՒ ՍԱՔԵՒԱՐ
ՕՍՄԱՆՆԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՇԱԲԱԹԵՂԷՆՆԵՐՈՒ
Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 136.
ՄԱՄԱՆԱՑԻԴԷՐ
Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 54.
Ղալաթիա, Թօքմուլար ճատտէսի, թիւ 101.
Հարանիքներու եւ երեկոյթներու համար զեղեցիկ սպասներ, ինչպէս նաեւ կանոնաւոր սպասարկութիւն։

300,000 ՖՐԱՆՔ ՊԱՐԳԵՒ

Նոր հաճոյք մը պատճառելու համար մեր բազմաթիւ բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն, մտածած ենք զիրենք մասնակից ընել Բուսմէլիի երկաթուղիի վիճակահանութեան որ յառաջիկայ եւրոպական յունիս ամսուն մէկին տեղի պիտի ունենայ, եւ որուն գլխաւոր պարգեւը պիտի ըլլայ 300,000 ֆրանք։ Ասկէ զատ, 800 թիւեր պիտի չտին զանազան պարգեւներ։ Ահա թէ ինչպէս մասնակից պիտի ըլլան մեր բաժանորդներն ու ընթերցողները։ Վիճակահանութեան թուղթերէն 40 հատ — որոնց թիւերը այսօր իսկ կը ծանուցանենք — մեր կողմէ աւանդ պիտի թողուցած Օսմ. Կայս. Պանդան։ Ինչ պարգեւ որ չտին այդ 40 թիւերը, ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ պիտի բամնուի մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն միջեւ, ինչ չափի ալ հասնելու ըլլայ անոնց թիւը։

Այս առթիւ, կը խնդրենք որ ուշադրութիւն դարձուի հետեւեալ կէտերուն։

1. Այս պարգեւին մասնակից չպիտի կրնան ըլլալ մեր այն բոլոր բաժանորդները որոնք մինչեւ վիճակահանութեան օրը (Եւրոպական յունիս մէկ) մեղի զրկած չըլլան իրենց բաժնեգինը։

2. Ներկայ ծանուցումը մինչեւ Եւրոպական յունիս մէկ «Ծաղիկ»ի մէջ պիտի հրատարակենք ամէն օր։ մեր ոչ-բաժանորդ ընթերցողներ, պարգեւին մասնակից ըլլալու համար պարտաւոր են հրատարակումի առաջին օրէն այսինքն երկուշաբթի ապրիլ 29/12 մայիսէն սկսեալ ամէն օր պահել այս ծանուցումը պարունակող «Ծաղիկ»ները եւ յունիս 2ին (Ը. Ե.) զրկել մեղի, առանձին ծրարով մը, վրան ալ անուններն գրուած։ Այս պայմանով միայն կրնան մասնակցիլ պարգեւին։ Փափաքողներուն յետոյ կը վերադարձուին իրենց զրկած թիւերը։

3. Մեր բոլոր բաժանորդները պէտք չունին այդ «Ծաղիկ»ները մեղի զրկելու։ Մեր տետրակներուն դիմելով կրնանք հասկնալ թէ որո՞նք վճարած են, որո՞նք չեն վճարած, եւ ըստ այնմ զիրենք մասնակից կը նկատենք կամ ոչ՝ վերոյիշեալ պարգեւին։

Այն բառասուն թիւերը զորս աւանդ թողուցած ենք Օսմ. Կայս. Պանքան եւ որոնց չտնելէն պիտի նպաստաւորուին մեր բաժանորդները եւ ընթերցողները, հետեւեալներն են։

243,213	1,281,173	1,299,223	1,479,705	1,761,557
714,611	1,281,174	1,305,417	1,485,141	1,780,288
1,245,668	1,281,516	1,330,710	1,557,487	1,803,925
1,280,841	1,288,455	1,419,996	1,557,488	1,890,542
1,280,842	1,293,460	1,424,424	1,557,489	1,890,543
1,281,152	1,293,461	1,431,364	1,594,454	1,893,675
1,281,171	1,293,462	1,470,204	1,691,191	1,900,115
1,281,172	1,293,463	1,473,521	1,758,870	1,955,855

ՓՆՏՈՒԹԵՒՆԵՐ ամէն տեսակ վէրքերու համար կը գործածուին 500, 400, 300, 200, 100, 70 գրամանոց տուփերով։ Գրեթէ 80 տարի է որ գործածուելով, ամենայն ազնիւ բժիշկներու կողմէ գովեալ դեղերն են։ Ֆրանսական դեղարանի մը դեղերն են։ Ֆրանսական դեղարանի մը դեղերն են։

Լոնդոնի թագաւորական ընկերութեան կողմէ հաստատուած ապացոյցներով